ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ

សៀវភៅណែនាំស្តីពីបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោ

ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៩

សៀវភៅនេះរៀបរៀង និងបោះពុម្ពដោយនាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស និងនីតិកម្មនៃអគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ។

រក្សាសិទ្ធិដោយអគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វរាល់ការផលិតឡើងវិញនៃផ្នែកខ្លះ ឬទាំងស្រុងសៀវភៅនេះត្រូវបានការអនុញ្ញាតពីអ្នកបោះពុម្ពជាមុនជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

អគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ
ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩
អាស័យដ្ឋានៈ ផ្លូវលេខ៣៧១ ភូមិទ្រា សង្កាត់ស្ទឹងមានជ័យ ខ័ណ្ឌស្ទឹងមានជ័យ រាជធានីភ្នំពេញ។
លេខទូរស័ព្ទៈ ០២៣ ៨៨៤ ៣៤៥/០១២ ៩៨២ ៩២៧

អារម្ភកថា

សៀវភៅ " ណែនាំស្តីពីបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោ " ត្រូវបានចងក្រងឡើងដោយផ្អែកលើបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែង សៀវភៅដែលមានស្រាប់ និងឯកសារបច្ចេកទេសពីបណ្តាប្រទេសផ្សេងៗស្តីពីការចិញ្ចឹមគោ ជំងឺឆ្លង និងបទពិសោធន៍អនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់អ្នកចិញ្ចឹម។ បន្ថែមលើខ្លឹមសារបច្ចេកទេស ក្រុមការងារបានរៀបចំបញ្ចូលនូវរូបភាពអនុវត្តជាក់ស្តែង និងប្រើពាក្យបច្ចេកទេសសាមញ្ញៗដែលងាយស្រួលយល់ និងអាចយកទៅអនុវត្តបាន។

ឯកសារនេះមានគោលបំណង ជួយជំរុញផលិតកម្មគោដែលស្របទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍បសុសត្វរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ ២០១៦-២០២៥ ក្នុងការលើកកម្ពស់សុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ ដែលចូលរួមជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ការលើកកម្ពស់សន្តិសុខស្បៀង សុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងអនុផលផ្សេងៗទៀត សម្រាប់តម្រូវការម្ហូបអាហារ ដែលកំពុងមានកំណើនពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ ជាពិសេសការលើកកម្ពស់អាហារូបត្ថម្ភ និងជីវភាពកសិករខ្នាតតូច និងសហគមន៍ជនបទ។

ខ្ញុំសូមកោតសរសើរដោយស្មោះចំពោះស្នាដៃរៀបចំនិពន្ធសៀវភៅនេះឡើងដោយលោក **តា ថា** អនុប្រធាននាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស និងនីតិកម្ម។ ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណ ចំពោះអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ក្នុងការចូលរួមផ្តល់គំនិតផ្តួចផ្តើម និងកែសម្រួលដល់ការរៀបចំតាក់តែងសៀវភៅណែនាំស្តីពីបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោ ដែលរួមមាន៖ លោក **គឹម សាឡឿន** អគ្គនាយករងនៃអគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ, លោក **ម៉ុក គឹមស្រួយ** ប្រធាននាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស និងនីតិកម្ម, លោកអនុប្រធាននាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស និងនីតិកម្ម, លោក លោកស្រីប្រធាន អនុប្រធានការិយាល័យ និងមន្ត្រីក្រោមឱវាទនាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស និងមន្ត្រីជំនាញមួយចំនួនដែលបានអញ្ជើញចូលរួមកែសម្រួលដូចជា ថ្នាក់ដឹកនាំ និងមន្ត្រីជំនាញមកពីនាយកដ្ឋានផលិតកម្មសត្វ, នាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងសុខភាពសាធារណៈបសុព្យាបាល វិទ្យាស្ថានជាតិស្រាវជ្រាវសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ និងមន្ត្រីជំនាញថ្នាក់ខេត្តមួយចំនួន ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ ដើម្បីចូលរួមកែលម្អសៀវភៅ ណែនាំស្តីពីបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោនេះ ដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍នៃការអភិវឌ្ឍអនុវិស័យផលិតកម្មសត្វនៅកម្ពុជា។

ខ្ញុំសង្ឃឹមជឿជាក់ថា សៀវភៅនេះនឹងក្លាយជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ សម្រាប់អ្នកចិញ្ចឹមសត្វ សិស្ស និស្សិតក្នុងការបង្កើនចំណេះដឹង និងជំរុញលើកកម្ពស់ការចិញ្ចឹមសត្វ ជាពិសេស ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មគោ ឱ្យមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង និងប្រែក្លាយជាមុខរបរសម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារ។

ប្រតិភូរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទទួលបន្ទុកជា
អគ្គនាយកនៃអគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វនិងផលិតកម្មសត្វ

តាន់ ផាន់ណារ៉ា

មាតិកា

ជំពូកទី១. បច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោ ១
១. សេចក្តីផ្តើម ១
២. ទីជម្រក ឬក្រោលគោ ២
ក/ ទ្រុង/ស្នូកចំណី និងស្នូកទឹក ៣
ខ/ ការបន្ថែមរបបចំណី និងទឹក ៤
ជំពូកទី២. ពូជ និងការបង្កាត់ពូជ ៥
១. កត្តាពូជ ៥
១.១. ពូជក្នុងស្រុក ៥
១.២. ពូជនាំចូល ៦
២. ការបង្កាត់ពូជ ៦
២.១. ការបង្កាត់ពូជដោយធម្មជាតិ ៨
២.២. ការបង្កាត់ពូជដោយសិប្បនិម្មិត ៨
៣. ប្រជាប់បន្តពូជគោមេ ១០
៤. ភាពរកឈ្មោលរបស់មេគោ ១១
៤.១. អ្វីទៅជាភាពនៃការរកឈ្មោល(ដោយឈ្មោល) ? ១១
៤.២. សារៈប្រយោជន៍នៃការតាមដានភាពរកឈ្មោលរបស់គោមេ ១២
៤.៣. សញ្ញានៃការរកឈ្មោលរបស់មេគោ ១២
៤.៤. ការតាមដានការរកឈ្មោលរបស់មេគោ ១៤
៤.៥. កម្មវិធីជោគជ័យសំខាន់ៗក្នុងការតាមដានភាពរកឈ្មោលរបស់សត្វ ១៥
៥. ពេលវេលាសមស្របក្នុងការបង្កាត់ពូជ ១៥
៦. កាធ្វើឱ្យគោមេរកឈ្មោលក្នុងពេលតែមួយ ១៦
៧. ការផ្តល់ព័ត៌មានទាន់ពេលវេលាក្នុងការបង្កាត់ពូជ ១៨
៨. មេគោមានលក្ខណៈសមស្របក្នុងការបង្កាត់ពូជ ១៨
៩. បច្ចេកទេសនៃការបង្កាត់ពូជ ១៨
៩.១. សម្ភារៈសម្រាប់ធ្វើការបង្កាត់ពូជ ១៨
៩.២. បច្ចេកទេសនៃការបង្កាត់ ១៩
១០. ការរក្សាទុកទឹកមេជីវិត ២២
១១. ការគ្រប់គ្រងធុងនីត្រូសែន ២៣
១២. ការយកទឹកមេជីវិតមកប្រើប្រាស់ ២៤
១៣. វិធីធ្វើឱ្យរំលាយទឹកមេជីវិត ២៥

១៤. ការរក្សាទឹកមេជីវិតនៅពេលធ្វើការបង្កាត់ ២៥
១៥. ការផ្ទេរទឹកមេជីវិត ២៦
១៦. ការផើមរបស់មេគោ ២៧
១៧. ការចិញ្ចឹមមេគោបំបៅកូន ២៧
១៨. ការចិញ្ចឹមកូនគោ ២៨
ជំពូកទី៣. ចំណីសត្វ ២៩
១. កត្តាចំណី ២៩
១.១. ការផ្តល់ចំណី ២៩
១.២. ការដាំដំណាំចំណីសត្វ ២៩
២. បច្ចេកទេសដាំដំណាំចំណីសត្វ ៤៣
ក. ការជ្រើសរើសទីតាំង ៤៣
គ. បច្ចេកទេសដាំដំណាំចំណីសត្វ ៤៩
ឃ. ការថែទាំ និងការគ្រប់គ្រងដំណាំចំណីសត្វក្រោយពេលដាំ ៥៥
ជំពូកទី៤. សុខភាព ជំងឺគោ ជំងឺឈាមខ្មៅ ៦៧
១. មេរោគបង្កជំងឺ និងការចម្លង ៦៧
២. រោគសញ្ញា ៦៧
ក. សណ្ឋានស្រួចស្រាវបំផុត ៦៧
ខ. សណ្ឋានស្រួចស្រាវ ៦៨
៣. ស្លាកស្នាម ៦៨
៤. ការព្យាបាល ៦៨
៥. ការការពារ និងការហាមឃាត់ ៦៩
ក. ការការពារ ៦៩
ខ. ការហាមឃាត់ ៦៩
៦. ជំងឺដែលកើតទៅលើសត្វគោ ៧០
១. ជំងឺបូសខ្យល់ ៧០
២. ជំងឺសារទឹក Hemorrhagic septicemia: (HS) ៧៣
៣. ការពុលជីអ៊ុយរ៉េ ៧៦
៤. ជំងឺអុតក្តាម Foot and Mouth Disease (FMD) ៧៨
៥. ជំងឺផ្លូវដង្ហើម ជំងឺរលាកសួត (Pneumonia) ៨២
៦. ព្រូនក្នុងសួត ៨៤
៧. ជំងឺរលាកពោះវៀន ដង្កូវថ្លើម (fasciola) ៨៥
៨. ព្រូនខាងក្នុង ព្រូនក្នុងពោះវៀន ៨៧
៩. ជំងឺកុកស៊ីដ្យូស៊ីស Coccidiosis ៨៨

១០. ជំងឺអ៊ីកូលី E.Coli ៨៩
១១. ជំងឺសាល់ម៉ូណែឡា Salmonellosis ៩០
១២. ជំងឺរាគដោយឱកាស..... ៩១
១៣. ជំងឺហើមពោះ..... ៩២
១៤. បញ្ហាស្បែក ប៉ារ៉ាសិតខាងក្រៅ ពពួកសត្វរុយ..... ៩៣
១៥. ពពួកសត្វមូស ៩៣
១៦. ពពួកសត្វដង្កែ ៩៤
១៧. ជំងឺបង្កដោយពពួកសត្វចៃ ៩៥
១៨. ជំងឺចាញ់ពន្លឺថ្ងៃ ៩៥
១៩. ការប្រែពណ៌..... ៩៦
២០. ជំងឺដំបៅ..... ៩៦
២១. ជំងឺឫស..... ៩៧
២២. ជំងឺខ្វកជើង..... ៩៨
២៣. ជំងឺរលួយស្អុយជើង ៩៩
២៤. ជំងឺស្លាក់..... ១០០
២៥. ជំងឺខ្វិនជើង..... ១០០
២៦. លក្ខខណ្ឌជងខ្លួនដែលទទួលមហន្តរាយ DISASTROUS BODY CONDITION ១០១
២៧. ជំងឺបន្តពូជ ជំងឺរលាកស្បូន / ហូរទឹកតាមយោនី ១០៣
២៨. ការមិនរកឈ្មោល ១០៤
២៩. ការរកឈ្មោលឡើងវិញ ១០៥
៣០. ជំងឺលាសដោះ Mastitis..... ១០៦

ជំពូកទី១
បច្ចេកទេសចិញ្ចឹមគោ

១. សេចក្តីផ្តើម

ប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍប្រជាជនប្រមាណជាង៨៥% ជាកសិករស់នៅតាមជនបទដោយពឹងផ្អែកវិស័យកសិកម្ម ដើម្បីដោះស្រាយជីវភាពក្នុងគ្រួសារ និងសង្គមជាតិ។ បច្ចុប្បន្នរាជរដ្ឋាភិបាលមានគោលនយោបាយច្បាស់លាស់ ដើម្បីកែលម្អនិន្នាការមិនល្អនេះ ដោយផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើវិស័យកសិកម្ម។ យ៉ាងណាមិញ វិស័យចិញ្ចឹមសត្វ ជាវិស័យគន្លឹះមួយក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលបាននឹងកំពុងដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ដល់ការធានាសន្តិសុខស្បៀង កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងបង្កើនការងារ ជាពិសេសនៅតាមជនបទ ។

ប៉ុន្តែកន្លងមក ការចិញ្ចឹមសត្វរបស់កសិករភាគច្រើនចិញ្ចឹមជាលក្ខណៈគ្រួសារ ការផ្តល់ចំណីតាមបែបយថាផល ធ្វើឲ្យប្រវ៉ាក់ផលិតកម្មសត្វមានការយឺតយាវដោយបន្លាយពេលវែងធ្វើឲ្យកសិករទទួលផលមិនស័ក្តិសមទៅនឹងការបញ្ចេញកម្លាំងពលកម្ម លក់បានតម្លៃថោក។ នៅប្រទេសកម្ពុជា គោភាគច្រើនជាប្រភេទគោប៉ូសអេនឌីគូស (Bos Indicus) ដែលគេចិញ្ចឹមក្នុងគោលបំណងសំខាន់ជាកម្លាំងអូសទាញសម្រាប់ធ្វើស្រែចម្ការ។ គោទាំងនេះមានដូចជាៈពូជគោប្រាម៉ាន់ (Brahman) និងពូជគោហារីយាណា(Hariana) ពូជទាំងនេះ ត្រូវបាននាំចូលនាឆ្នាំ១៨៥៤ និងឆ្នាំ១៩៥៤ គោលបំណងនាំពូជគោទាំងនោះមកធ្វើការបង្កាត់ពូជដើម្បីកែលម្អពូជគោចិញ្ចឹមធ្វើជាកម្លាំងអូសទាញ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៥នៅស្ថានីយចិញ្ចឹមគោពូជភ្នំតាម៉ៅតាមរយៈអង្គការ LWS បាននាំនូវគោពូជប្រភេទប្រមាណចំនួន១៥៨ក្បាលមកដើម្បីធ្វើការកែលម្អពូជជូនប្រជាពលរដ្ឋក្នុងនោះមានគោបាពូជចំនួន១៨ក្បាល និងគោញីចំនួន១៤០ក្បាល ដែលបាននាំមកពីប្រទេសហ្វីលីពីនមកធ្វើការបង្កាត់ពូជ និងធ្វើការផ្សព្វផ្សាយទៅតាមបណ្តាខេត្តមួយចំនួននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ហេតុដូច្នេះ ទើបគេសង្កេតឃើញមានប្រភេទគោប៉ូសអេនឌីគូសខ្មែរ និងគោខ្មែររហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។ តាមការចុះអង្កេតនៅឆ្នាំ២០០៦ បានឱ្យដឹងថា គោប្រភេទប៉ូសអេនឌីគូសខ្មែរមានប្រមាណ៧០% និងប្រភេទគោខ្មែរមានប្រមាណ៣០% នៃបរិមាណគោសរុបទាំងអស់។ នៅឆ្នាំ២០០៨ ឯកឧត្តមអ្នកឧកញ៉ាបណ្ឌិត **ច័ន្ទ សារុន** ទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងជាអនុប្រធានក្រុមការងារស្តារ និងអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម អតីតរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បាននាំចូលពូជគោប្រភេទពូជកំផែងសែន ជាប្រភេទគោយកសាច់មកពីប្រទេសថៃចំនួន២៤ក្បាល ក្នុងនោះគោបាចំនួន៤ក្បាល និងគោញីចំនួន២០ក្បាល មកធ្វើការបង្កាត់ពូជនៅក្នុងស្ថានីយចិញ្ចឹមគោពូជភ្នំតាម៉ៅផងដែរ។ ហើយរហូតមកដល់ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២នេះ បានកើនរហូតដល់៤៣ក្បាល ក្នុងនោះញីចំនួន២៧ក្បាល និងឈ្មោល១៦ក្បាល។ កាលពីឆ្នាំ២០០៨ គម្រោងចិញ្ចឹមសត្វកម្ពុជាសហគមន៍អឺរ៉ុប (SLPP) បាននាំចូលទឹកមេជីវិតបង្កកពូជគោយកសាច់ប្រភេទសាន់តាហ្គឺទ្រូឌីស (Santa Gertrudis) និងប្រភេទស៊ីមប្រា(Simbra)ពីប្រទេសអូស្ត្រាលី និងប្រទេសអាមេរិក ដើម្បីមកធ្វើការបង្កាត់ពូជសិប្បនិម្មិតជាមួយពូជគោក្នុងស្រុក ជាពិសេសនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ និងខេត្តតាកែវ។ ថ្មីៗនេះការកែលម្អពូជគោបានទទួលស្គាល់ និងមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងពីសំណាក់អ្នកវិនិយោគទុន និងកសិករទូទាំងប្រទេសដែលថ្មីៗនេះមានក្រុមហ៊ុន និងភ្នាក់ងារឯកជនមួយចំនួនបាននាំពូជគោ និងទឹកមេជីវិតបង្កកប្រភេទផ្សេងៗពីបណ្តាប្រទេសនានាលើពិភពលោកក្នុងការកែលម្អពូជគោនៅកម្ពុជា។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការសិក្សាអំពីការវិវត្តសេដ្ឋកិច្ចនៃពូជ ការបង្កាត់ពូជ និងការបង្កើតកម្មវិធីបង្កាត់ពូជច្បាស់លាស់ដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍការកែលម្អពូជគោនៅកម្ពុជា ដើម្បីជាគុណប្រយោជន៍ដល់សេដ្ឋកិច្ច ក៏ដូចជាកសិករដែលរស់នៅតាមជនបទផងដែរ។ នៅក្នុងអាជីវកម្មចិញ្ចឹមសត្វ ជាពិសេសការចិញ្ចឹមគោដែលជាកត្តាសំខាន់ ដើម្បីធានាបាននូវការផ្តល់កូន មានសុខភាពល្អ ការលូតលាស់លឿន និងធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវគុណភាពសាច់ទៅតាមតម្រូវ

ការទីផ្សារ និងដើម្បីជាឱកាសចូលរួមក្នុងការប្រកួតប្រជែងទីផ្សារជាមួយប្រទេសជិតខាង។ ម្យ៉ាងទៀត ដូចដែលយើងបានដឹងស្រាប់ហើយថា កសិករចិញ្ចឹមសត្វភាគច្រើនមិនទទួលបានប្រាក់ចំណូលខ្ពស់ពីការចិញ្ចឹមសត្វ ដោយសារការចិញ្ចឹមពុំសមស្របតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេសទាំងការជ្រើសរើសពូជ ការសាងសង់ទ្រុង ការផ្តល់ចំណី ការថែទាំ ជំងឺឆ្លងសត្វ ជីវសុវត្ថិភាព និងការការពារ។

២. ទីជម្រក ឬក្រោលគោ

ជម្រក ឬក្រោលគោមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ការពារទប់ទល់ជាមួយកម្តៅព្រះអាទិត្យ ទឹកភ្លៀង និងកត្តាចង្រៃផ្សេងៗទៀត។ ទីតាំងជម្រក ឬក្រោល ត្រូវស្ថិតនៅលើដីទីទួលមិនលិចទឹក ឬទឹកហូរកាត់ ហើយបាតនៃជម្រកឬក្រោលត្រូវស្ងួតជានិច្ច និងត្រូវសម្អាតលាមកចេញរៀងរាល់ថ្ងៃ ដើម្បីរក្សាឲ្យកម្រាលដីនៃជម្រកមានសភាពស្ងួត។ ជម្រក ឬក្រោល គួរស្ថិតនៅខាងក្រោមខ្យល់នៃផ្ទះ ដើម្បីកុំឲ្យជះក្លិនដល់ផ្ទះ។ មិនគួរចិញ្ចឹមគោក្រោមផ្ទះនោះទេ ព្រោះវាអាចមានផលមិនល្អ និងប៉ះពាល់ដល់សុខភាពអ្នកចិញ្ចឹម។ ជម្រក ឬក្រោល មានគុណសម្បត្តិដ៏ធំធេងចំពោះសត្វ វាជួយបង្កើនសុខភាពសត្វដែលអាចជម្នះបានរាល់ការរាតត្បាតនៃជំងឺឆ្លងផ្សេងៗ។ សម្ភារៈសាងសង់ យើងអាចរកបាននៅតាមមូលដ្ឋានដូចជា ដើមឬស្សី កូនឈើ និងដំបូលប្រកស្លឹកត្នោត ស្បូវ ឬស័ង្កសី។ល។

ក្រោលគោ-ក្របីដំបូលប្រក់ស័ង្កសី

ក្រោលគោ-ក្របីដំបូលប្រក់ស្លឹកត្នោត

ក្រោលគោ-ក្របីដំបូលប្រក់ស្បូវ

ក្រោលគោ-ក្របីដំបូលប្រក់ស័ង្កសីលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម

ផ្ទៃក្រឡាសម្រាប់ ១ក្បាល

ល.រ	សត្វ	ផ្ទៃក្រឡា ម៉ែត្រការ៉េ	ផ្សេងៗ
❖ **របៀបសាងសង់គ្រោល**			
១	គោ-ក្របីឈ្មោល	៥ - ៦ម^{២}/១ក្បាល	
២	គោ-ក្របីញី	៤ម^{២}/១ក្បាល	
៣	គោ-ក្របីបំបៅកូន	៨ - ៩ម^{២}/១ក្បាល	
៤	កូនគោ-ក្របី	២ - ២.៥ម^{២}/១ក្បាល	
❖ **កម្ពស់គ្រោល**			
៥	គោ-ក្របីឈ្មោល	១.៦០ - ២.២០ម	
៦	គោ-ក្របីញី	១.៥០ - ១.៦០ម	

ក/ ទ្រុង/ស្នូកចំណី និងស្នូកទឹក

ទ្រុង/ស្នូកចំណី និងស្នូកទឹក ជាកត្តាសំខាន់ណាស់ចំពោះសត្វ សម្រាប់រក្សាចំណីឲ្យស្ថិតក្នុងសភាពស្អាត មិនធ្វើឲ្យចំណីជ្រុះមកលើដី ទ្រុងដាក់ចំណីមិនចាំបាច់មានសោភណ្ឌភាពស្អាតល្អពេកទេ យើងអាចធ្វើវាដោយសម្ភារៈដែលអាចរកបាននៅតាមមូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែវាអាចសន្សំការបាត់បង់ចំណី។ ដោយឡែកប្រសិនបើកសិករមិនបានធ្វើទ្រុងដាក់ចំណីទេនោះ វាធ្វើឲ្យមានការបាត់បង់ចំណីរហូតដល់ទៅ ២៥%។ ចំពោះស្នូកទឹកក៏ជាកត្តាចាំបាច់សម្រាប់រក្សាទឹកឲ្យបានស្អាត និងមានទឹកជាប្រចាំ ដើម្បីឲ្យគោអាចផឹក និងជួយសម្រួលដល់ការរំលាយអាហារយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព។ យើងអាចដាក់ទឹកក្នុងធុងប៉េត្រ និងធ្វើអាងតូចៗនៅក្នុងទ្រុងសម្រាប់គោផឹក។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីប្រាកដថា សត្វមានសុខភាពល្អ និងធំធាត់លឿន ស្នូកចំណី និងស្នូកទឹកត្រូវតែស្អាត និងមានអនាម័យល្អ ហើយត្រូវធ្វើការប្រមូលចំណី និងទឹកដែលនៅសល់ចេញជាប្រចាំ ។

ស្នូកចំណីធ្វើអំពីបន្ទះឬស្សី

ស្នូកចំណីធ្វើពីពីក្តារបន្ទះ

ស្នូកចំណីធ្វើអំពីស៊ីម៉ង់ត៍

ស្នូកទឹកធ្វើអំពីដែក

ស្នូកទឹកធ្វើអំពីជ័រ

ខ/ ការបន្ថែមរបបចំណី និងទឹក

គោត្រូវផ្តល់ចំណីឲ្យបានច្រើននៅស្មៅខ្ចី និងទឹកស្អាត ជាពិសេសនៅរដូវប្រាំង គឺត្រូវបន្ថែមចំណី និងទឹកឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ជាការចាំបាច់ ព្រោះសត្វមិនអាចរកស៊ីស្មៅខ្ចី និងផឹកទឹកបានគ្រប់គ្រាន់ដោយខ្លួនឯងបានទេ យើងត្រូវមានចំបើងដើម្បីផ្តល់ដល់គោពេញមួយឆ្នាំ។ កសិករត្រូវផ្តល់ចំណីបន្ថែមដល់គោនូវចំណីដែលសំបូរជាតិ ប្រូតេអ៊ីន វីតាមីន ជាតិដែក និងថាមពល ដូចជា: ស្មៅខ្ចី ស្លឹករុក្ខជាតិខ្ចីៗ ដំឡូងមីចំណិត ពោត ដើមសណ្តែកដីហាលស្ងួត ស្លឹកដំឡូងផ្វា និងកាកសណ្តែសៀង។ កសិករអាចធ្វើចំបើងផ្អាប់ជាមួយអ៊ុយរ៉េ ផ្អកស្មៅ និងផ្តល់ចំណីផ្សេងៗទៀតដែលអាចរកបាន ។

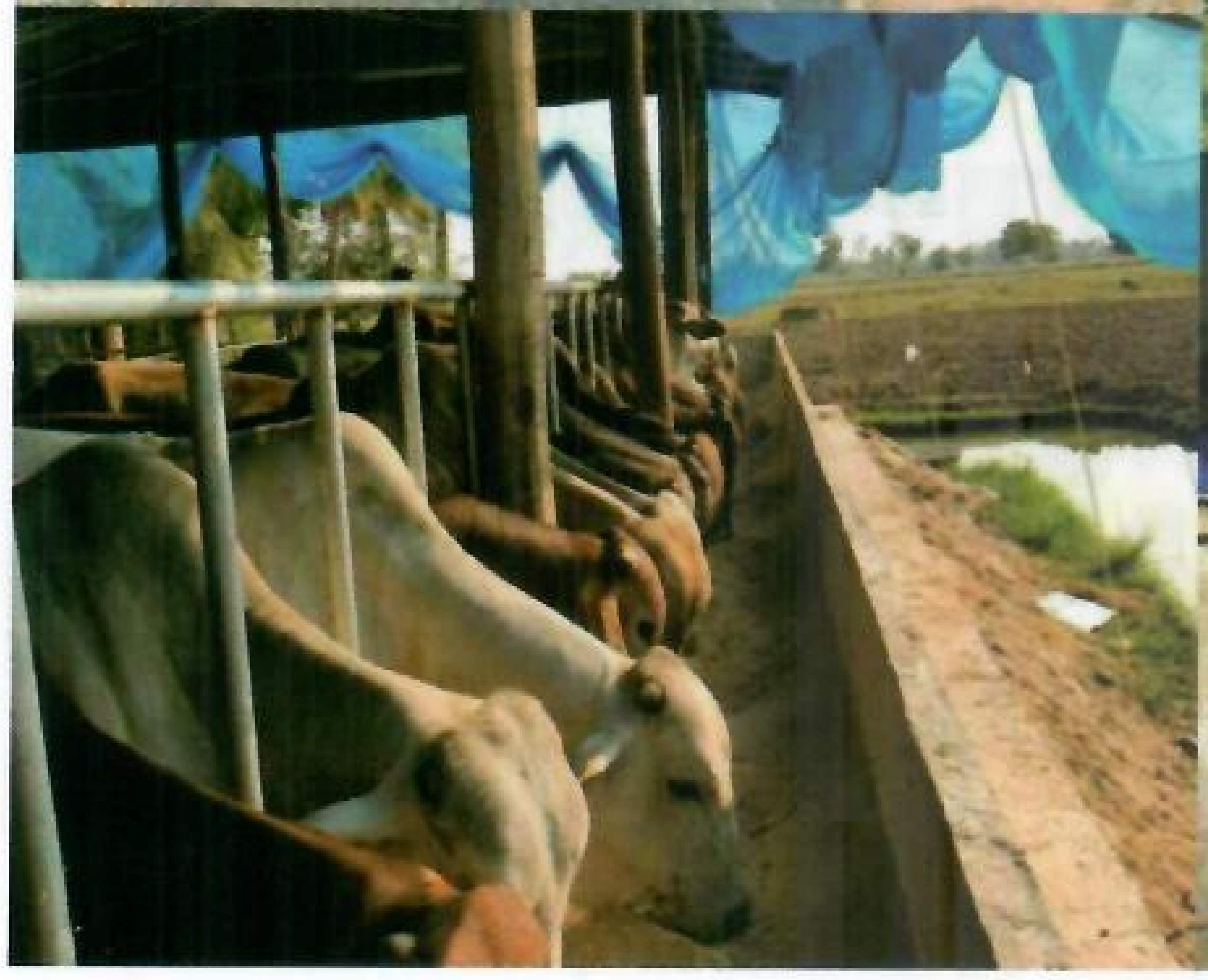

ជំពូកទី២
ពូជ និងការបង្កាត់ពូជ

១. កត្តាពូជ

ពូជសត្វបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ យើងដឹងហើយថាពូជគោមានច្រើនប្រភេទដូចជាៈ ពូជគោចិញ្ចឹមយកសាច់ និងកម្លាំងអូសទាញ ពូជគោចិញ្ចឹមយកទឹកដោះ និងពូជគោចិញ្ចឹមយកសាច់ផង និងទឹកដោះផង។ បច្ចុប្បន្ននេះ ពូជគោនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងមានពីរប្រភេទគឺៈ ពូជគោនាំចូល និងពូជគោក្នុងស្រុក។

១.១. ពូជក្នុងស្រុក

ពូជគោក្នុងស្រុកមានពីរប្រភេទគឺ ពូជគោតំបន់ទំនាបកណ្ដាល និងពូជគោតំបន់ខ្ពង់រាប ពូជទាំងនេះជាពូជងាយស្រួលក្នុងការចិញ្ចឹម ព្រោះវាធន់ទៅនឹងអាកាសធាតុក្នុងតំបន់ និងជំងឺ។ ប៉ុន្តែពូជគោក្នុងស្រុកមានមាឌតូចក្រធំ និងលក់បានតម្លៃថោក។

ក. ពូជគោតំបន់ទំនាបកណ្ដាល

ជាពូជដែលមានមាឌធំល្មម មានដងខ្លួនវែងប្រមាណពី ១៥០-១៨០សម កខ្លី ឬរពុំសូវធ្លាក់ បូកតូច ស្នែងវែងល្មមស្រួចចុង (២២-២៧សម) ពោះធំ សម្បុរខ្មោត ក្រហម ចំប៉ា ឬខ្មៅ ទម្ងន់ជាមធ្យមពី ២៥០-៣៥០គ.ក្រ ពូជគោទាំងនេះគឺសម្បូរនៅខេត្តព្រៃវែង ស្វាយរៀង តាកែវ កំពត កំពង់ស្ពឺ កំពង់ចាម កំពង់ធំ កំពង់ឆ្នាំង និងខេត្តកណ្ដាល។

ពូជគោតំបន់ទំនាបកណ្ដាល

ខ. ពូជគោតំបន់ខ្ពង់រាប

ជាពូជដែលមានមាឌតូច ដងខ្លួនតូច ប្រវែងប្រមាណពី ១២០-១៧០សម កខ្លី គ្មានឬរ បូករាងដើបបន្តិចត្រគៀកធំ ខ្នងកោង ភ្នែកលៀនបន្តិច ពោះធំល្មម ស្នែងខ្លី សម្បុរក្រហមខ្មោត ទម្ងន់ពី១៥០-២០០គ.ក្រ។ ពូជគោប្រភេទនេះ គឺជួបប្រទះនៅខេត្តក្រចេះ ស្ទឹងត្រែង រតនៈគីរី មណ្ឌលគីរី ឧត្តរមានជ័យ ព្រះវិហារ សៀមរាប និងតំបន់មួយចំនួនទៀតនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។